

PRED DEŽELNIMI VOLITVAMI

Omogočimo izvolitev slovenskega predstavništva

Spomnimo se na preteklost in zakaj posebni statut molči o naši manjšini

- Naš glas naj pripomore, da se nam v deželi ne bodo dogajale nove krivice

Dne 10. maja bodo, kot znano, deželne volitve. K volilnim žaram bodo poklicani tudi slovenski volivci in jim bo ponovno dana priložnost, da se poslužijo ene svojih temeljnih državljskih pravic. Slovenci, ki živijo v mejah italijanske republike, so se že večkrat, odkar je na ruševinah totalitarnega fašističnega režima zrasla demokratska država, udeležili tako občinskih kot pokrajinskih in nekajkrat tudi državnoborskih volitev. Takih volitev, kakršne bodo razpisane v kratkem, pa na naših tleh še ni bilo. Tokrat bomo namreč prvič volili svoje predstavnike v svet avtonomne dežele s posebnim statutom Furlanije-Julijske krajine, to je upravne enote, ki je bila poklicana k življenju šele pred nekaj meseci.

Kot predvideva statut, bo deželni svet imel skupno 61 svetovavcev, ki jih bodo izvolili v petih volilnih okrožjih. Tržaškemu okrožju pripada 15 deželnih svetovavcev, goriškemu 7, videmskemu 21, pordeonskemu 12 in okrožju Tolmezzo 6 svetovavcev. Za glavno mesto dežele je bil izbran Trst in v sejni dvorani tržaškega mestnega sveta bo tudi prva seja novozvoljenega deželnega parlamenta.

ZAKAJ POSEBNA AVTONOMIJA

Na osnovi posebnega statuta in v skladu s 117. členom ustave bo nova dežela suvereno sklepala in odločala o vprašanjih, kot so: strokovno šolstvo, zdravstvo, prevoznitvo, javna dela, kmetijstvo in ribolov, obrtnitvo, zemljiška knjiga, jurske pravice, lov ter še o vrsti drugih vprašanj. Kot vidimo, gre za vprašanja, ki od blizu zadevajo slehernega našega človeka ter njegovo vsakodnevno delo. Že zaradi tega torej ni vseeno, kateremu kandidatu in kateri volilni listi bo slovenski volivec izrekel s pomočjo glasovnice svoje zaupanje.

Eden glavnih vzrokov, da je bila Furlanija-Julijski krajini priznana »posebna oblika avtonomije«, kot se glasi 116. člen ustave, je bilo prav gotovo dejstvo, da prebiva v njenih mejah slovenska manjšina. Zato smo pričakovali, da bo v statutu govorila tudi o tem vprašanju, se pravi, da bo statut določil in zaščitil vsaj temeljne pravice narodnostne manjšine in da se bo rimski parlament pri obravnavanju in sklepanju o tem problemu vsaj približno tako ravnal, kot se je ravnal, ko je sestavljal in odobril posebna statuta ostalih dveh dežel, kjer živi nemško oziroma francosko go-

voreče prebivalstvo, to je na Tridentinskem-Južnem Tirolu in v Dolini Aoste.

Kot smo imeli priložnost ugotoviti že ob prvem izglasovanju posebnega statuta v poslanski zbornici (24. julija 1962), pa se naša manjšina v temeljni listini dežele le posredno omenja v 3. členu, ki pravi takole: »V deželi so priznane enake pravice in enako ravnanje vsem državljanom ne glede na njihovo etnično pripadnost. Njihove etnične in kulturne značilnosti so zaščitene.« Parlament je torej vključil v posebni statut dežele le splošno načelo, vsebovano v 6. členu ustave, ki še predvideva, da »republika ščiti« narodne manjšine s »posebnimi zakoni«, česar pa v že omenjenem 3. členu statuta ne najdemo.

PRIČAKOVALI SMO MNOGO VEČ

Slovenci v Italiji smo od parlamenta mnogo več pričakovali. Imeli smo namreč pred očmi dejstvo, da bo vsa naša narodnostna skupina v okviru dežele prvič združena v eni sami upravni enoti, s čimer bi bili med drugim dani pogoji, da se z njo enako ravna, ne glede na to, da živi v treh pokrajinah: tržaški, goriški in videmski. V vlogi, ki so jo junija leta 1962 dostavili predsednikoma poslanske zbornice in senata predstavniki slovenskih političnih skupin in drugih političnih ter gospodarsko-kulturnih organizacij, v katerih se udeležujejo Slovenci, je bila postavljena tale zahteva: »Posebni statut naj predvideva, da se slovenski narodnostni skupnosti na vsak način zajamči primerno predstavništvo v deželnem svetu in v komisijah ter organih, ki obravnavajo gospodarska in

kulturna vprašanja, ki zadevajo Slovence.«

Kot smo že omenili, pa posebni statut o vsem tem molči in se zadovoljuje le z nekim splošnim načelom, ki pa nima in ne bo imelo praktične vrednosti, če ne bodo predvideni drugi zakoni, ki bi ga mogli uveljavljati v vsakdanjem življenju.

Na vse te grobe pomanjkljivosti deželnega statuta danes ponovno opozarjamo ne zato, ker bi hoteli omalovaževati pomen bližnjih volitev, temveč zato, ker bi se po našem mnenju slovenski volivec iz vsega tega moral naučiti, kako in koga naj voli ter katera lista in kateri kandidat zasluži, da mu izreče svoje zaupanje.

Če bi se slovenski volivec na dan volitev spomnil, kako so bili njegovi življenjski interesi ob izglasovanju deželnega statuta grobo prezrti, bi moral predvsem odkloniti glas listam tistih strank, ki preko svojih predstavnikov v parlamentu niso hotele ali niso znale sprejeti niti ene glavnih ter upravičenih zahtev slovenske manjšine.

Sleherni slovenski volivec bi po našem mnenju moral nadalje skrbeti, da bo tako glasoval, da ne bo njegov glas izgubljen, temveč da bo najučinkoviteje koristil izvolitvi slovenskega predstavništva v bodočem deželnem svetu. Samo če bomo imeli v deželnem zboru svoje lastno in močno predstavništvo, lahko upamo in pričakujemo, da se nam v deželi ne bodo dogajale nove krivice in da bo to predstavništvo s svojim delom tudi izposlovalo takšno zaščito naših jezikovnih, gospodarskih, kulturnih in socialnih pravic, kakršne sedanji statut ne predvideva.

Naše mnenje

Izvolitev takšnega predstavništva seveda otežkočata predvsem volilna geometrija in dejstvo, da smo Slovenci strankarsko razcepljeni. Slovenci prebivamo v treh pokrajinah — tržaški, goriški in videmski — ter v treh volilnih okrožjih in povsod smo v manjšini. Kljub temu pa bi lahko izvolili svoje predstavnike v deželni svet, če bi na volitvah v vseh treh okrožjih enotno nastopili.

Vemo sicer, da so nekateri Slovenci glede tega vprašanja drugačnega mišljenja in da se zavzemajo, naj vsaj določene italijanske stranke vključijo na svoje liste nekaj slovenskih kandidatov, češ da imajo

na ta način več možnosti, da bodo izvoljeni.

Ne glede na to, da gre v tem primeru predvsem za kandidate določenih strank, in ne za kandidate vse manjšine, ni njihova izvolitev toliko odvisna od števila glasov, ki jih njihova lista prejme, temveč predvsem od števila preferenčnih glasov, ki jih ti kandidati dobijo.

Zato menimo, da je najbolj pravilno, če Slovenci tudi pri bližnjih deželnih volitvah izberejo takšno obliko nastopa, za kakršno so se prvič odločili ob občinskih volitvah leta 1962 v Trstu in ob lanskim državnoborskih volitvah (v tržaškem volilnem o-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 8. marca, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Polka je ukazana; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše. »Zgodba o dečku, ki ni mogel čakati«, (Jadviga Komac), igrajo člani RO; 12.00 Slovenska nabožna pesem; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 14.30 Sedem dni v svetu; 14.45 Karakteristični ansambli; 15.30 Radijska novela — Massimo Bontempelli: »Pravilo«; 18.30 Po društvih in krožkih: »Skavtska družina v Dolini« (Saša Martelanc); 20.30 Iz slovenske folklorne — Lelja Rehar: »Božime moje diete, pustim te an griem po svjete«; 21.00 Vabilo na ples.

• PONEDELJEK, 9. marca, ob: 11.45 Jugoslovanski orkestri in pevci; 12.15 Iz slovenske folklorne — Lelja Rehar: »Božime moje diete, pustim te an griem po svjete«; 18.00 Glasovi iz narave (Tone Penko); 18.30 Koncerti Godalnega orkestra Radia Trst; 19.00 Radijska univerza — Marcello Capurro: Italijanska ustava o ljudstvu: »Novi italijanski ustavni sistem«; 19.30 Postni govori — Kazimir Humar: »Daj nam danes naš vsakdanji kruh...«; 21.00 Gioacchino Rossini: »Pepelka«, opera v dveh dejanjih.

• TOREK, 10. marca, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 17.20 Iz albuma lahke glasbe; 18.00 Italijanščina po radiu; 18.30 Sodobna italijanska glasba; 19.15 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 21.00 Pregled italijanske dramatike (Josip Tavčar in Jože Peterlin); 21.50 Slovenski in jugoslovanski solisti — Tenorist Dušan Pertot, pri klavirju Claudio Gherblitz. Na sporedu so Boštjančičevi, Jenkovi in Flöglvi samospevi.

• SREDA, 11. marca, ob: 11.45 Mali ansambli; 12.15 Zgodovinske zanimivosti; 13.30 Izbrali smo za vas; 18.00 Znanstveni leksikon; 18.30 Pravljni svet v glasbi (Gojmir Demšar); 19.00 Pevski zbori Julijske krajine in Furlanije; 19.15 Higiena in zdravje; 21.00 Simfonični koncert. Približno ob 22.50 Srečanja z našimi umetniki — Josip Tavčar: »Književnik Oliviero Honoré Bianchi«.

• ČETRTEK, 12. marca, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Za smeh in dobro voljo (Danilo Lovrečič); 18.00 Italijanščina po radiu; 18.30 Solistični koncert; 19.15 Sirimo obzorja: »Mineros — iskavci diamantov« (Mara Kalan); 21.00 »Prazna hiša«, igra v enem dejanju, (Giovanni Giraud - Saša Martelanc), igrajo člani RO.

• PETEK, 13. marca, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Bilo je nekoč... Venec pravljic, pripovedk, legend, »Kača« (Jurij Slama); 18.30 Solisti Julijske krajine in Furlanije; 19.00 Radijska univerza — Aroldo de Tivoli: Električna: »Električni upor«; 19.30 Postni govori — Rudolf Klinec: »Odpusti nam naše dolge...«; 20.30 Gospodarstvo in delo (Egidij Vršaj); 22.05 Socialne vede.

• SOBOTA, 14. marca, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 Po tujih krajih; 15.00 »Volan«, oddaja za avtomobiliste; 15.30 »Strici«, povest (Fran Saleški Finžgar - Lelja Rehar), igrajo člani RO; 17.20 II. Vatikanski koncil; 18.00 Poglavlja iz zgodovine slovenske književnosti — Vinko Beličič: »Ljudske verske igre«; 19.15 Družinski obzornik; 21.30 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 8. marca, nedelja: Janez, Ivica
- 9. marca, ponedeljek, Frančiška, Bojka
- 10. marca, torek: 40 mučencev, Stana
- 11. marca, sredo: Krištof, Herakliji
- 12. marca, četrtek: Gregor, Budin
- 13. marca, petek: Kristina, Zinka
- 14. marca, sobota: Matilda, Névenka

NOVA DOKTORICA

Prejšnji teden je položila doktorske izpite na tržaški univerzi gospodična Vida Bitezničnik, hči pokojnega dr. Jožeta Bitezničnika. Studirala je na ekonomski fakulteti in poučuje sedaj na slovenskih nižjih srednjih šolah v Gorici. Novi doktorici izražajo svoje čestitke vsi prijatelji in znanci; pridružuje pa se jim tudi naš list.

Poziv predsednika Mora

V soboto je ministrski predsednik Moro v govoru, ki ga je prenašala radiotelevizija, pojasnil italijanskemu ljudstvu, zakaj so bili potrebni odloki, ki jih je vlada prejšnji teden izdala, da se omeji potrošnja. Predsednik je poudaril, da se italijansko gospodarstvo trenutno nahaja v krizi, ki jo je treba odpraviti, če hočemo, da se bo v doglednem času nadaljeval proces blagostanja. Zato je pozval zlasti gospodarstvenike in sindikate, naj sodelujejo z vlado pri prizadevanjih za rešitev krize. Njegov govor je naredil v državi globok vtis.

Poleg zakonskih odlokov, ki so povišali ceno bencina, uvedli nov davek za nakup novih avtomobilov in na novo uredili davek na dividende, je vlada predložila v odobritev parlamentu zakonske osnutke, ki vsebujejo nove predpise za prodaje na obroke, znižanje pristojbin za borzne pogodbe, nadzorstvo nad finančnimi družbami ter povečanje kazni za tako imenovani beg kapitalov.

Za razne predmete je vlada uvedla nove predpise za prodaje na obroke. Pri nakupu je treba plačati 30% cene in ostalo najkasneje v 12 mesečnih obrokih. To velja

Ču-en-lai govori drugače

V ponedeljek je imel kitajski ministrski predsednik Ču-En-Lai razgovor z britanskim radijskim dopisnikom.

Med razgovorom je podal izjavo, da bosta bratska naroda, sovjetski in kitajski, stala v vsakem viharju složno ob strani drug drugemu. Priznal je sicer, da obstajajo v celi vrsti vprašanj različna mnenja med Sovjetsko zvezo in Kitajsko, a da se bodo vse razlike poravnale na podlagi marksistično-leninističnih idej.

Kot posebno novost je poudaril, da ne bo izzval Peking nobene vojne in da tudi ni res, da je Kitajsko pripravljena žrtvovati polovico svojega ljudstva za svetovno revolucijo kot trdijo zapadnjaki. V primeru napada od strani imperialistov pa se bodo Kitajci branili do zadnjega.

Na koncu je še dodal, da želi Kitajsko živeti v miru in sožitju z vsemi državami, tudi z Ameriko.

Prav gotovo je Ču-En-Lai privedlo do tega prepričanja njegovo zadnje potovanje po Afriki in Evropi.

ŽALOSTNE STEVILKE

Podtajnik v notranjem ministrstvu Amadei je v torek izjavil v rimski zbornici, da znaša dolg vseh lokalnih javnih uprav (občin, pokrajin, dežel) skupno nič manj kot 4000 milijard lir. Posojila za uravnovešanje proračunov omenjenih uprav znašajo v finančnem letu 1963/64 že 5000 milijonov lir. Te številke so poslanecem kar sapa zaprle, čeprav so komunisti protestirali proti naredbam posameznih prefektur, ki zahtevajo od občin, naj omeje svoje izdatke.

Podtajnik je poudaril, da imajo gotove občine le po 3 milijarde dohodkov, a se ne boje izglasovati kar po 15 milijard stroškov. Ministrstvo bo moralo prisiliti občine, da omeje izdatke, preden pride do katastrofe. To je pa samo ena stran nevarnega gospodarskega položaja v državi.

za avtomobile za privatno uporabo ali prevoz drugih ljudi ter so izključeni tovornjaki in avtobusi, ki ne služijo za zasebno uporabo. Enaki so predpisi za motocikle z izključitvijo ciklomotorjev. Dalje veljajo omenjene določbe za radijske sprejemnike, televizorje, gramofone, magnetofone ter fotografske in optične aparate, če njihova cena presega 50.000 lir. Končno spadajo pod nove predpise turistični čolni, ki stanejo nad 100.000 lir.

—0—

Francija po svoji poti

Francoski predsednik De Gaulle nadaljuje svojo samostojno pot v mednarodni politiki brez ozira na ameriške opomine. Proti zapadno evropski in ameriški skupnosti se zavzema za stike Francije s Sovjetsko zvezo in še bolj s komunistično Kitajsko. Na zadnjem zborovanju Svetovne zdravstvene organizacije je glasoval francoski predstavnik, naj se Ljudska republika Kitajska sprejme kot njena članica.

Ameriška vlada ocenjuje ta predlog kot De Gaullovo namero, da bi utrl Kitajski pot v Organizacijo združenih narodov. Predsednik Johnson se upira temu načrtu, češ da ruši enotnost zapadnega sveta. Še bolj pa zaskrbljuje ameriško vlado napovedano De Gaullovo potovanje v južnoameriške države: Mehiko, Brazilijo in Argentino. V vseh teh političnih potezah francoskega predsednika vidijo odločno namero, da bi Francija vodila popolnoma samostojno mednarodno politiko, tudi v nasprotju z NATO in Ameriko.

Na obzorju se že kaže pregrupacija mednarodnih sil.

Zverinski nacisti

V nemškem Frankfurtu se nadaljuje obravnavo proti podivjanim poveljnikom ženskega taborišča v Birkenau. Okrutni zločini nemških esesovcev vedno bolj zaprepaščajo vse človeštvo in tudi Nemce same. Na obravnavi je izpovedala kot priča zdravnica Ela Linges z Dunaja takšne strahovitosti, da se človeku kar lasje ježijo. Zdravnico so odgnali leta 1943 v taborišče, ker je pomagala nekaterim judovskim družinam. Povedala je, da so bile v taborišču take razmere, da so jetnice vztrajale pri življenju komaj 4 mesece. Zdravnik Mengele je pod pretvezo, da se morajo barake razkužiti, poslal v plinske peči samo v zimi 1943-44 kar 10.000 pripornic. Stražarji SS so uganjali nečloveške zločine iz golega sadizma. V ognjene peči so metali celo žive otroke. Vsak dan je bilo pobitih povprečno po 350 ljudi. Te žalostne litanije so se še nadaljevale; vseh grozot pa ni niti Lingensova mogla povedati.

Omogočimo izvolitev slovenskega predstavništva

(Nadaljevanje s 1. strani)

krožju). Skratka sodimo, da bi bilo najbolje, če bi Skupna slovenska lista maja nastopila v vseh tistih okrožjih, kjer prebivajo Slovenci.

Ker gre za izredno važno vprašanje, se bomo seveda k stvari še povrnil.

Odpravili so potne vizume

Vlade Jugoslavije ter Švice in treh držav Beneluxa so se dogovorile za odpravo potnih vizumov. Poleg tega so napovedali, da bodo jugoslovanski turisti za potovanje v tujino v bodoče dobili več deviz in sicer 35 dolarjev namesto dosedanjih 20. Tako naj bi se lahko zadržali v tujini 7 do 9 dni.

Za 1. marec so objavili, da so v Jugoslaviji povišane letalske tarife. Podobno o betajo povišanje železniških pristojbin za 20% in sicer za potniški in blagovni promet.

O železniških tarifah so te dni razpravljali v gospodarskem zboru ljudske skupščine Slovenije. Ugotovili so, kako sedanji tarifni sistem ne ustreza ter so zaradi tega prevozni stroški v vrednosti blagovne proizvodnje zelo visoki. V Jugoslaviji 6,4%, v Veliki Britaniji 5,9%, v Franciji 4,7%, ter v Zahodni Nemčiji 4%.

Tarife bi morale biti diferencirane po dejanskih stroških posameznih prevozov na

mesto sedanje enotne tarife. Tako bi se znižale pristojbine za končne izdelke. Ob sedanjem sistemu je preveč navzkrižnih prevozov, ko na primer premog pošiljajo iz Velenja in Trbovelj v Dalmacijo in Srbijo, iz osrednjih delov države pa v Slovenijo. Pri tem prihaja do hudega pomanjkanja vagonov ter do ozkih grl v prometu, kar na primer povzroči, da vozijo železo in apno iz Celja v Štore borih 6 km daleč po tri dni.

—0—

Znižanje davkov!

Pa ne pri nas, da se ne boste preveč razveselili. To se je zgodilo v Združenih državah. Prejšnji teden je ameriški predsednik Johnson ponosno javil v desetminutnem radijskem nagovoru, da je podpisal odlok o velikem znižanju davkov. Znižanje, ki predstavlja eno največjih davčnih olajšav v ameriški gospodarski zgodovini, znaša 11 milijard in pol dolarjev, ki bodo ostali v žepih 80 milijonov ameriških davkoplačevalcev.

Johnson je dejal, da bo krožilo na trgu vsak dan okrog 25 milijonov dolarjev več. Zrastla bo splošna potrošnja ali konsum in temu primerno se bo dvignila proizvodnja. Ameriški gospodarstveniki računajo, da bo našlo zaposlitev v industriji 8 milijonov delovnih moči več. Ameriško gospodarstvo se bo na ta način močno dvignilo, kar se v resnici tudi že pozna.

TURISTICNA PODMORNICA

Pravzaprav bi morali reči »podjezernica«, ker so prvi podvodni čoln te vrste splovili v Zenevskem jezeru danes teden. Tehniki ga imenujejo »mesoskaf«, nosi pa ime po Augustu Piccardu.

Splovitev se je izvršila ob otvoritvi šestmesečne švicarske kmetijske razstave. Čoln »Piccard« ima prostora za 40 oseb. Skozi debela obločna stekla bodo mogli turisti opazovati podvodno floro in favno globokega Zenevskega jezera. »Piccard« je prva podvodna izletniška ladja na svetu.

SOLE NA JUŽNEM TIROLSKEM

Uradni list je objavil v številki z dne 3. marca 1964 odlok predsednika republike Segnija, ki razpisuje usposobljenostne izpite (habilitacije) za profesorje nemških srednjih šol v bociški pokrajini. Predsednikov odlok je bil podpisan že 13. nov. 1963, razglašen pa je bil šele sedaj.

Za slovenske srednje šole pa še ni nikakega tozadevnega odloka.

SMRTNI ŽARKI

V ameriškem vojnem laboratoriju Fort Mouth v bližini New Yorka delajo že 3 leta v največji tajnosti poskuse z novim orožjem, ki bo spremenilo namah ves način vojskovanja z vodljivimi raketnimi izstrelki.

Gre za smrtonosne žarke, o katerih že desetletja sanjajo vsi generali. Ti žarki naj bi že na velike razdalje uničili vse sovražne izstrelke, ki letijo nasproti. General Curtis Le May, šef ameriškega vojnega letalstva, je izjavil na seji višjih častnikov, da bo imela armada že v 10 letih na razpolago tako imenovane »Laser-žarke«, ki bodo uničili vsako sovražno orožje, zlasti raketo. Žarke izsevajo posebni aparati; v kot svinčnik debelih snopih švigajo po ozračju s hitrostjo 300.000 kilometrov na sekundo. S tajnostno silo raztopijo in zmeljejo v prah jeklo, železo in tudi človeka. Vse to se sliši prav fantastično, toda v dobi silnega napredka tudi »smrtne žarke« niso nemogoči.

Skoraj čudež

V vasi Campello, ki se nahaja v španski pokrajini Alicante, se je prejšnji teden pripetil dogodek, o katerem pravijo vaščani, da je pravi čudež.

Pri župniku sta potrkala bogato oblečena gospod in gospa v spremstvu dveh otrok. »Doletela naju je velika sreča,« sta začela pripovedovati, »rada bi tudi druge osrečila. Dajte nama seznam vseh zadolženih vaških prebivalcev.« Začuden župnik jima je res dal zahtevani seznam. Neznani par ga je pregleдал, seštel vse dolgove in je odšel na mizo veliko vsoto za popolno kritje. Župnik se je komaj utegnil zahvaliti, ko sta obiskovalca odšla, ne da bi povedala svoje ime.

Sindikalno premirje

Rimska vlada je prišla s sindikati javnih nameščencev do nekakega premirja, ki naj bi trajalo do 30. junija. Vlada je namreč obljubila, da bo ugodila nekaterim sindikalnim zahtevam; med temi je tudi bližnje izplačilo zastanka trinajste plače. Splošne zahteve po ureditvi prejemkov in pravnem položaju staleža pa bodo prišle v razpravo v tej dobi premirja pred koordinacijski odbor, v katerem bodo imele svoj glas tudi sindikalne organizacije.

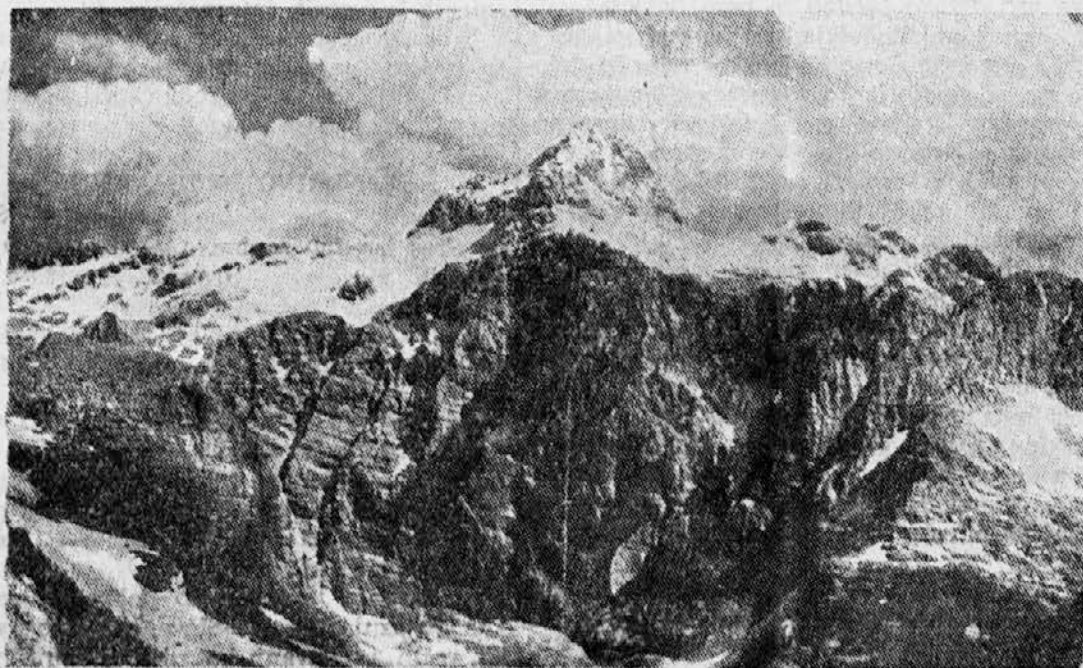
Demokrščanski in socialdemokratski sindikati so že pristali na vladne predloge za »mir« do poletja. Levičarska CGIL, pa si je pridržala pravico, da bo 3 tedne opazovala, kako poteka delo v koordinacijskem odboru, potem pa se bo odločila. Tedaj bo šele minister Moro (kolikor toliko siguren, da bo mir v borbi s sindikati).

POŠEVNI STOLP

Minilo je že petdeset let, odkar se ne oglašajo več zvonovi iz lin poševnega stolpa v Pizi. Zvonik je pravo čudo sveta, katero hodijo občudovat iz vseh krajev, ker je močno nagnjen na eno stran. V smeri proti jugovzhodu se pogreza vsako leto skoraj za dva milimetra v mehko zemljo pod temelji. Zaradi te nevarnosti so opustili tudi zvonjenje. Po strokovnem mnenju se bo 55 metrov visoki stolp nagibal morda še ne sto let, potem pa bo 15.000 ton težka stavba zgubila ravnotežje in se bo zrušila.

Strokovnjaki so že večkrat predlagali, da bi temelje zacementirali, a se boje, da bi kopanje pod stolpom pretreslo vso stavbo in pospešilo njen konec.

Profesor Gustavo Colonnetti iz Milana je predložil nov načrt za rešitev visečega stolpa. Poskusili naj bi s posebnimi vijaki, kot so jih že uporabili za premaknitev staroegiptovskih templjev v Nubijski dolini. Okrog stolpa bodo naredili širok cementni obroč; nanj bodo postavili žerjave in vijake, ki bodo ves stolp dvignili nekoliko od tal. Nato bodo spodaj vlili železobetonsko tal. Na katero bodo postavili in pokončno naravnali vso dragoceno zgradbo. Za vsa dela bodo porabili dosti milijonov.

Triglav nad Severno steno

Tržaškega

VPRAŠANJE NAFTOVODOV

Konec prejšnjega tedna se je iz Rima vrnilo posebno odposlanstvo, ki je pri pristojnih ministrstvih posredovalo glede vprašanja zgradnje naftovodov Trst-Bavarska in Trst-Avstrija. Odposlanstvo, ki so ga sestavljali tržaški župan Franzil, predsednik Trgovinske zbornice Caidassi in tajnik tržaške Kršč. demokracije Botteri, je na pristojnih mestih opozorilo, kako je za gospodarstvo Trsta in vse dežele važno, da se izhodišče naftovodov zgradi v Tržaškem zalivu.

Po njegovem mnenju bi to orjaško delo, ki bi zahtevalo okrog 100 milijard investicij, odločilno pripomoglo tudi k ponovni valorizaciji tržaškega pristanišča in hkrati omogočilo razvoj novih gospodarskih dejavnosti. Glede na možnost, da bi gradnja naftovodov onesnažila morsko vodo in s tem škodovala tujskemu prometu, je dr. Franzil izjavil, da ta nevarnost ne obstaja, ker pri raztovarjanju preide gorivo naravnost z ladje v naftovode in ni nobene zgube. Edino škodo bi lahko povzročil nepotreben tovor samih ladij, vendar se tudi to, more preprečiti, ker zakon predvideva, da se morajo ladje iznebiti nepotrebnega tovora v določeni razdalji od obale.

Pogajanja med italijanskim ENI-jem in prizadetimi inozemskimi družbami o vprašanju naftovodov se prične v kratkem in se bodo predvidoma zaključila v dveh mesecih.

Nabrežina:

GRADNJA LJUDSKIH HIŠ

Na ponedeljkovi seji devinsko-nabrežinskega občinskega odbora je župan Škerk poročal o poteku seje pokrajinske komisije, katere naloga je, da na Tržaškem poskrbi za izvedbo desetletnega načrta o gradnji ljudskih stanovanj, kot predvideva zakon z dne 14. 2. 1963, ki je med drugim odpravil dosedanje ustanovo INA-Casa. Na seji, ki je bila prejšnji teden v Trstu, je komisija ugotovila, da v prvem triletnem obdobju odpade na Tržaško 1.434 milijonov lir od skupnega zneska 300 milijard za vso državo (vedno za prva tri leta).

Ker komisija dejansko razpolaga le s 50% omenjene vsote, kajti ostalo je določeno za podjetja in zadrage, ki nameravajo graditi stanovanja za delavce, ali za posamezne delavce, je sklenila da bo v prvem triletju sezidala v tržaški občini okrog 80, v Miljah 24 in v Devinu-Nabrežini 12 stanovanj za delavce.

V drugem triletju pa bo prišla v poštev namesto Devina-Nabrežine dolinska občina. Na seji komisije je predsednik Ustanove za gradnjo ljudskih hiš Masutto izjavil, da za Devin-Nabrežino predvideva načrt ustanove zidavo delavskih stanovanj za skupni znesek 60 milijonov lir. Ta gradnja pa se bo pričela, ko se bo uredilo vprašanje finančnih sredstev, ki jih ustanova sedaj še nima.

ČESTITAMO

Na ekonomski fakulteti tržaške univerze je pred dnevi diplomiral časnikiar Elio Fornazarič iz Trsta. Ob tej priložnosti mu iskreno čestitajo prijatelji in znanci. Čestitkam se pridružuje tudi naš list.

Odkrili so tatove

Orožniki iz Nabrežine so v torek odkrili tatove, ki so v noči med sredo in četrtkom prejšnjega tedna vdrl v urade na županstvu ter odnesli skupno 172 tisoč lir. Tatvino so zagrešili trije mladoletniki, ki bivajo v bližini županstva. Vsi trije so krajo priznali ter orožnikom že izročili manjši del ukradene vsote.

KOLONIJA SDD

Nabrežinska občina bo tudi letos dovolila Slov. dobrodelnemu društvu iz Trsta uporabo šolskega poslopja v Devinu za polletno kolonijo. Kot znano, to društvo vsako leto organizira počitniško kolonijo za slovenske otroke s Tržaškega. Prošnjo za uporabo šolskega poslopja je občinski odbor ugodno rešil na seji z dne 2. t. m.

Zgonik:

SESTANE SE OBČINSKI SVET

V soboto se sestane na redni seji občinski svet. Na dnevnem redu sta razprava in sklepanje o vrsti vprašanj, med drugim o proračunu za tekoče leto in predlogu gospodarskega načrta za leto 1964-65. Osnutek proračuna, ki ga predlaga občinski odbor, predvideva 13 milijonov 174 tisoč lir dohodkov in 39 milijonov 985 tisoč izdatkov, tako da bi znašal primanjkljaj 26 milijonov 811 tisoč lir. Lanski proračun je po spremembah, ki jih je vnesel prefekturni odbor, izkazoval okrog 16 milijonov primanjkljaja in je bil poravnan s prispevom državne uprave.

Bazovica:

ZGRADILI BODO KOPALIŠČE IN PRALNICO

Tržaški občinski odbor je v torek odobril izdatek 35 milijonov lir za zgradnjo javnega kopališča in javne pralnice v Bazovici. Tako upamo, da se bo v doglednem času uresničila ena glavnih zahtev naših vaščanov in tudi ena večjih potreb v vasi. Glasnik teh želja in potreb je bil v tržaškem mestnem svetu svetovavec Skupne slovenske liste dr. Simčič, ki se je za vprašanje večkrat zavzel tudi v obliki posebnih pismenih in ustnih intervencij.

Svetovavcu SSL se vaščani zahvaljujejo za njegovo prizadevanje in hkrati izražajo prepričanje, da se bo tudi v bodočnosti na pristojnih mestih zavzel za potrebe naše vasi.

ZANIMIVO PREDAVANJE

V torek zvečer je imel časnikiar dr. Slavko Fras izredno zanimivo predavanje o porabskih Slovencih. Bratska manjšina, ki živi ob reki Rabi na jugoslovanski-madžarski meji, šteje 4 do 5.000 ljudi. Svojo narodno samobitnost pa je ohranila kljub majhnemu številu še do danes. Hude razmere, zlasti v času kominforma, niso strle te peščice Slovencev, ki je v svetu in tudi med nami zelo malo poznana. Živi še vedno svoje patriarhalno življenje, ločena od glavnine svojega naroda. Ima le nekaj šol in v cerkvi sliši svojo besedo.

Predavanje je bilo zelo dobro obiskano, kar dokazuje, da je »Slovenski klub« s tako vrsto predavanj kot doslej ubral pravo smer.

10 MILIJONOV ZA POPRAVILA SOL

Občinski odbor v Trstu je na zadnji seji sklenil potrošiti 10 milijonov za popravila šolskih poslopij v zgornji tržaški okolici. Za ta dela se je, kot znano, zavzemal v občinskem svetu tudi svetovavec SSL Simčič in je bila izvršitev teh del tudi eden izmed pogojev, da je pri lanskem proračunu glasoval za predlog tedanje večine.

»VEČERI OB TORKIH«

»Slovenski klub« sporoča, da priredi v tem mesecu naslednje »Večere ob torkih«:

torek, 10. marca bo predaval ravnatelj Studijske knjižnice v Kopru prof. Srečko Vilhar o temi »Problem slovenskega pomorstva«;

torek, 17. marca priredi slovenski klub »Večer pesnika Srečka Kosoveca« ob 38-letnici pesnikove smrti;

torek, 24. marca bo v Slovenskem klubu prireditelj »Družabni večer«.

V ponedeljek, 30. marca, bo vzporedna prireditev Glasbene Matice iz Trsta in skupine tržaških slovenskih slikarjev na Reki v okviru kulturnega sodelovanja z Matico Hrvatsko, reškim pododborom, na pobudo Slovenskega kluba v Trstu. Podrobnosti o koncertu Glasbene Matice in otvoritvi slikarske razstave objavil Slovenski klub v dnevnem časopisu.

Opozarjamo cenjeno občinstvo, da se začnejo prireditve v Slovenskem klubu, v ulici Geppa 2, točno ob 21. uri.

Slovenski klub vabi vljudno naše občinstvo na svoje prireditve. Vstop je prost.

Odbor Slovenskega kluba v Trstu

—0—

ARDEN K. SMITH V TRSTU

V ponedeljek, 2. marca, je prispel v Trst podravatelj salzbürškega seminarja za ameriške študente, prof. Arden K. Smith. V Trstu se bo sestal s kandidati za poletne tečaje omenjenega seminarja. Sprejema v prostorih USIS v ulici Galatti 1 od 15. do 17. ure.

Beneška Slovenija

VOLILNI ZAČETKI

V videmski pokrajini so že vse stranke prav živahno na delu z volilnimi pripravami. Videmsko volilno okrožje obsega 92 občin s 415.292 prebivalci. Imelo bo 577 volilnih sekcij.

Volilno okrožje Tolmezzo pa ima 44 občin s 114.263 prebivalci in 157 volilnimi okraji. V obeh teh okrožjih bodo volili tudi naši rojaki iz Beneške Slovenije.

Število videmskih kandidatov za deželni zbor je določeno na 21; v okrožju Tolmezzo pa jih je 6. Med obema okrožjema je tudi ta razlika, da bodo smeli videmski volivci oddati štiri preference ali prednostne glasove, onim iz Tolmezza — kakor že goriškim — sta pa dovoljena le po dva preferenčna glasova.

Svoje kandidatne liste bodo postavile vse stranke. Poleg teh pa še Italijanska krščanska socialna stranka in dve popolnoma novi furlanski skupini, »Terra friulana« (Furlanska zemlja), katera ima namen zagovarjati v prvi vrsti koristi kmetovavcev. Druga skupina z lastno listo pa bo »La montagna e l'emigrante« (Gorsko področje in izseljenec); že njen naslov pove, da hoče loviti glasove izseljencev in dobiti oporo tudi v glasovih Slovencev iz goriških vasi.

Po vesteh iz italijanskih krogov se pripravljajo tudi nekateri slovenski predstavniki za samostojen volilni nastop pod značko »Slovenske demokratske fronte«. Zadnja »Matajurjeva« številka pa priobčuje

POKRAJINSKE TEZAVE

V soboto so razpravljali pokrajinski svetovavci o gospodarskem položaju goriške pokrajine. Odbornik za finance Pecorari ni razvil nič kaj ugodne slike.

Dolgovi od strani države znašajo že dve milijardi. Novi proračun pa predvideva zopet 540 milijonov primanjkljaja. Dohodki so vedno isti, stroški pa stalno naraščajo. Kaj pomagajo vsi lepi teoretični načrti, če pa manjka denar za njih praktično izvedbo.

To misel je v svojem govoru poudaril tudi svetovavec Ivo Marinič, ki je še poudaril, da bo deficit za 139 milijonov večji, kot se je pričakovalo. Posredovanje parlamentarcev Martine in Vallaurija za državno pomoč je še vedno brez odgovora. Prihajamo v deželni sklop z izgubo, je dejal Marinič. Naštel je, kar je bilo pozitivnega in negativnega pri delu pokrajinske uprave.

Izrazil je svoje zadovoljstvo glede kulturnih izmenjav ob meji. Izboljšalo se je tudi nekaj glede pravic naše etnične manjšine, ki bi naj bila most med obema narodoma. V tem pogledu pa je potrebno še marsikaj urediti.

Svetovavec Marinič je v imenu socialistov glasoval proti proračunu, čeprav je pokrajinski odbor naredil, kar je mogel.

Svetovavec Makuc je izjavil, da se strinja z Mariničem, kar se tiče naše manjšine. Poudaril je dobre posledice videnskih sporazumov za prijateljske odnose ob meji in je glasoval za odobritev pokrajinskega proračuna.

- *Hanalška dolina*

Poziv »Gibanja za preporod furlanske Slovenije«. V glavnem poziva demokratične stranke, »naj vključijo v kandidatne liste osebe, ki resno čutijo problem obrambe manjšin«. Iz dosedanjih seznamov pa še ni razvidno, da bi katerakoli italijanska »demokratična stranka v Vidmu, vključila v svoje liste kakega Slovence ali kogarkoli drugega, ki bi čutil slovenske potrebe.«

V nadaljevanju omenjenega poziva pravi, da, če bi se to ne zgodilo, naj bi se 40.000 državljanov slovenskega jezika videmske pokrajine predstavilo na volitvah z lastno, popolnoma avtonomno listo.

Po drugih vesteh pa se bo Skupna slovenska lista baje raztegnila tudi na Beneško Slovenijo, kar bi bilo najbolj razsodno in koristno.

TIPANA

Prejšnji mesec smo pokopali vaščana Pepota Noacca, po domače Zinikiča. Mož je učeal 72 let. Pobralla ga je po dolgem času precej huda bolezen. Vsem, ki so ga poznali, bo ostal v dobrem spominu, zlasti ker je bil dolga leta v občinski službi. Opravljal je tudi posle mirovnega sodnika in je kot tak ublažil in pomiril marsikatero hudo razprtijo med občani. Naj počiva v miru.

Spomladi se po navadi odpirajo novi obmejni bloki, ki veljajo za neposredne obdelovavce. Ta teden so že odprli dva, in sicer na Mostu pri Kljancu in pri Robežih.

OBČINSKA SEJA

V petek zvečer so zborovali goriški mestni svetovavci. Župan je najprej pozdravil novo svetovalko Gizelo Pallaver-Mandolfi, ki pripada misinski stranki. Namesto demokrščanskega člana Tasca, ki je odstopil, je svet potrdil Roberta Joosa, kot nov odborniški namestnik pa je bil izvoljen Lucio Bressan.

Po teh notranjih spremembah je župan odgovarjal na razne interpelacije svetovavcev. Liberalci so napadali župana, češ da so se že pred rešitvijo krize domenile večinske stranke za srednje-levičarsko smer in to pod vplivom razgovora s podtajnikom, prefektom in drugimi činitelji na goriški prefekturi. Očitati so, da pomeni ta slučaj vmešavanje neodgovornih oseb v posle občinskega sveta. Župan je ovrgele trditve, a liberalni zastopnik je izjavil, da se s pojasnilom ne strinja. Nadalje je občinski svet sklenil najeti posojilo 60 milijonov lir za ureditev novega sedeža dijaškega zavoda »Dante Alighieri«; liberalci in socialni demokrati so se glasovanja vzdržali.

Nazadnje je občinski svet razpravljal tudi o proračunu mestne plinarne in vodarne za leto 1964, ki znaša 1080 milijonov lir z izkazilom blagajniškega preostanka 21 milijonov. Proračun je bil soglasno sprejet. V poročilu mestne elektrarne je tudi izrecno poudarjeno, da se bo moral mestni svet še v tem letu odločiti, ali naj ostane elektrarna avtonomna ali naj se priključi državni družbi ENEL. Kakor sedaj kaže, so vsi svetovavci bolj za prvo rešitev, zlasti ker podjetje ne izkazuje primanjkljaja. Občinska seja se bo nadaljevala jutri zvečer.

RODITELJSKI SESTANEK

Za nedeljo dopoldne je bil sklican roditeljski sestanek za slovenski licej in gimnazijo ter za učiteljske. V risalnici učiteljske v šolskem domu se je zbralo precej staršev ali njih zastopnikov, kar dokazuje njih zanimanje za šolo.

Na sestanku je najprej ravnatelj slovenskih višjih srednjih šol prof. Rožič kratko in stvarno podal splošni pregled o učnih uspehih. Poudaril je, da je zlasti na višjih šolah, ki vzgajajo mladino tudi v klasičnem pravcu, pouk latinščine važen. Zato naj starši ne silijo svojih otrok k takim šolam, kjer se s težavo pehajo naprej, ampak naj se preusmerijo v druge vrste šol, zanje bolj primerne.

V drugi polovici sestanka so se starši posamezno precej na dolgo pomenili s profesorji o učnih uspehih svojih otrok in tudi o načinih, kako bi se ti izboljšali.

PLANINSKO DRUŠTVO

V nedeljo dopoldne so se zbrali člani in članice Slovenskega planinskega društva na 17. redni letni občni zbor.

Najprej je društveni predsednik Kumar pozdravil precej lepo število udeležencev in je zlasti poudaril živahno sodelovanje mladine, ki se je lani povzpela celo na Triglav.

Sledila so zanimiva poročila društvenih odbornikov. Iz poročila silno delavne tajnice Smetove posnemamo, da ima SPD že

Iz Goriške

191 članov. S tem že dokazuje društvo, da ima za glavni cilj kulturno-planinsko delovanje. V prejšnjem letu je društvo priredilo 19 izletov, med temi tudi več visokogorskih tur. Bilo bi jih še več, a so odpadli zaradi slabega vremena. Naši planinci so pozimi slišali tudi prvo planinsko predavanje o odpravi na Kavkaz. Najbolj prijetno je pa bilo tradicionalno »martinovanje« na Lokvah. V dvorani hotela Poldanovec se je zbralo kar 170 planincev in planink.

Društvo je torej skrbelo tudi za veselo skupnost svojih članov, za kar gre velika zasluga gospodarju »ciklaminku« in drugim odbornikom. Blagajnik je povedal, da društvo ni prav na suhem, a vendar je potrebno zvišati letno članarino na 500 lir, za dijake pa na 200. Navzoči člani so dali tudi dosti drugih koristnih vzpodbud za razvoj društvenega življenja, ki se prav lepo krepi in razvija.

Na koncu občnega zbora je bil izvoljen nov odbor za prihodnje poslovno leto.

SPD želimo še dosti lepih uspehov, posebno za poznavanje in ljubezen do domače zemlje.

SOVODNJE

Zadnji dan februarja je zatisnil trudne oči naš dobri sosed Karel Devetak, ena najstarejših korenin našega kraja. Učeal je lepo starost 80 let. Po poklicu je bil kamnosek; tudi v tem poklicu je nosil prvenstvo, ker je bil najstarejši kamnar v Sovodnjah.

Med prvo vojno je služil kot vojak na ruski fronti. Po težkih letih, ko je marsikaj prestal, se je vrnil v domače kraje in je spet prišel za kladivo in dleto. Krepko je delal do zadnjih let. Še lansko poletje se je vozil s kolesom. Prav to mu je pa postalo usodno. Po nesreči je padel s kolesa in od takrat si ni več prav opomogel. Bog mu plačaj na onem svetu za vse življenjske napore.

Brž po vojni je vsem občanom, zlasti onim z Vrha prav dobro služila vojaška cesta, ki se v velikih ovinkih vzpenja od Rubij navzgor proti Vrhcu. Cesta je pod oblastjo vojaškega tehničnega urada. Tod je najkrajša zveza med občinskim središčem in Vrhom. Sedaj pa, ker ne služi več toliko vojaškim potrebam, je posebno za vožnjo skoraj neuporabna. Same kotanje in kamenje kažejo njeno smer.

Prizadeti občinarji upravičeno pričakujejo, da bi se pristojne oblasti zavzele za to pot. Poslali so že tudi posebno pismo podtajniku pri obrambnem ministru.

* * *

Goriški pododbor SKSZ je na seji z dne 2. t. m. razpravljal o političnem položaju spričo bližnjih volitev v deželni svet.

Pozdravil je pobude in težnje slovenskih političnih skupin za enoten nastop v sklopu Skupne slovenske liste.

V smislu želja večine slovenskih volivcev izraža prepričanje, da bodo vsi naši volivci brez izjeme pritegnjeni k skupnemu nastopu, ker bo vsak slovenski glas pri teh volitvah potreben in dragocen.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Kandidati za „Oskarje“

Britanski film »Tom Jones«, posnet po romanu Henryja Fieldinga, je letos prvi kandidat za »Oskarja«, nagrado ameriške filmske akademije, ki jo bodo podelili 13. aprila. Film »Tom Jones« so v predhodnem izboru uvrstili kar v deset kategorij. Na drugem mestu je najdražji film vseh časov, »Kleopatra«, z devetimi kandidati. Na tretjem in četrtem sledita filma »To je bil Divji zapad« z osmimi in »Najbolj divji med tisoči« s sedmimi kandidati za »Oskarje«.

Kandidati za nagrado najboljšega igralca so trije Angleži: Albert Finney za »Tom Jonesa«, Ri-

chard Harris za svojo igro v filmu »This sporting Life« in Rex Harrison za svojo vlogo Julija Cezarja v »Kleopatri«, nadalje Paul Newman kot »Najbolj divji med tisoči« in Sidney Poitier za film »Lilije na polju«.

Pri igravkah je prineslo presenečenje imenovanje Rachele Roberts in žene Reza Harrisona za film »This sporting Life«. S tem je po letu 1932 prvič bila predlagana za nagrado zakonska dvojica igralcev. Za nagrado najboljšega neangleškega igralca nadalje Shirley Mac Laine, Leslie Caron, Patricia Neal in Natalie Wood.

Kot najboljši režiserje predlagajo Elio Kazana za film »America, America«, Otta Premingerja za film »Kardinal«, nadalje Federica Fellinija za film »8½«, Tonyja Richardsons za film »Tom Jones« in Martina Ritta za film »Najbolj divji med tisoči«.

Kandidati za nagrado najboljšega neangleškega filma so italijanski film »8½«, poljski »Nož v vodi«, španski »Los Tarantos«, grški »Rdeče latrine« in japonski »Dvojčka iz Kyota«.

—0—

Kdo je vendar B. Traven?

Za identiteto ameriškega pisatelja B. Travena, ki je zaslovel zlasti s svojima romanoma »Zaklad v Sierra Madri« in »Ladja mrtvih«, čigar pravega imena še do danes niso poznali, se zadnji čas vedno bolj zanimajo. Kot znano, so nastala o njegovem pravem imenu najrazličnejša ugibanja; nekateri so celo bili prepričani, da je mož slovenskega porekla, saj je pri Slovencih res mnogo ljudi z imenom Traven.

B. Traven pa je baje zdaj 82-letni bivši nemški igralec Ret Marut. Tako vsaj poroča založba Greifenberg v thürinškem mestu Rudolstadt v svojem novem letnem Zborniku. Ret Marut je bil od leta 1908 do leta 1915 režiser in igralec v raznih nemških gledališčih, od leta 1917 do 1918 je pa izdal radikalno levičarsko revijo »Ziegelbrenner«. Pisec sedaj v omenjenem zborniku objavljenega članka o Travnu je Johannes Schönherr, vodilni sodelavec

prejšnje glavne založbe Travnovih del, knjižne zadruge Gutenberg.

Na podlagi svojih lastnih doživetij in Travnovega dopisovanja s knjižno zadruzo Gutenberg, v zvezi z analizami avtorjevega sloga pisanja in opisovanjem oseb meni Schönherr, da vse to potrjuje domnevo Oskarja Marie Grafa, ki je že leta 1927 bil prepričan, da se pod psevdonimom B. Traven skriva književnik in udeleženec pri nekdanji bavarski sovjetski republiki Ret Marut.

UNESCO ZA IZOBRAZBO ZAOSTALIH

V Braziliji, glavnem mestu Brazilske zvezne države, se je začelo zasedanje pete meddržavne posvetovalne komisije, ki ima nalogo, da preuči načrt UNESCO za tako osnovno šolo v Latinski Ameriki, ki bi lahko nudila mladini minimum najnujnejše izobrazbe, ki je potrebna za razvoj Latinske Amerike.

Zasedanja se udeležujejo delegati 23 ameriških držav, med katerimi so tudi Združene države. Kot opazovalci pa so navzoči predstavniki Francije, Nizozemske in nekaterih organizacij Združenih narodov, zlasti FAO in UNICEF.

ABESINSKI NARODNI MUZEJ

Arhitekta svetovnega slovesa so pozvali, da predložijo načrte za novi narodni muzej v Adis Abebi, ki bo posvečen zgodovini, kulturi in umetnosti Etiopije. Muzej bo imel troje glavnih oddelkov: arheološkega, folklornega in oddelke za likovno umetnost. Muzej bo imel tudi strokovno knjižnico in laboratorij ter bo razpolagal z dvorano s 400 sedeži s posebno opremo za gledališke in filmske predstave.

POLJSKI DRAMATIK OSTANE NA ZAHODU

Poljski dramatik Artur Marija Swinarski je večeraj naznanil na Dunaju, da je zaprosil avstrijske oblasti za politično zavetje. Povedal je, da so ga poljske oblasti skušale prisiliti, da bi se vrnil v domovino s tem, da mu niso hotele obnoviti potnega lista. On pa hoče ostati na Zahodu. Na Dunaj je prišel decembra leta 1961. Njegove drame »Alcesta se vrača«, »Ahlil in dekleta« in »Zlati stolp« so z uspehom izvajali v raznih ameriških in zahodnoevropskih gledališčih.

CERKVENA GLASBA IN KONCIL

Od 3. do 7. marca bo v Grazu mednarodni teden cerkvene glasbe s temo »Cerkvena glasba in drugi vatikanski koncil«. Razne glasbene prireditve bodo nudile umetniški okvir.

RAZSTAVA MESKOVIH DEL IN SPOMINSKA SVEČANOST

V malem semenišču v Vipavi so 5. februarja imeli gojenci prirčno svečanost v počastitev spomina pred kratkim umrlega pesnika, pisatelja in duhovnika Frana Ksaverja Meška. Priredili so obširno razstavo njegovih del, bodisi samostojnih knjig, kakor tudi spisov iz periodičnih listov, zraven pa še večje število ocen njegovega dela. Manjkali so prevodi v tuje jezike. Slovesnost je bila posebno lepa, ker je o pokojniku spregovoril slovenjegrajski župnik g. Jakob Soklič, dolgoletni Meškov sobrat in sosed ter primorski Slovencem dobro znani duhovnik, avtor knjige »Istra kliče«. Pisateljevo osebnost je osvetlil iz različnih zornih kotov, posebno ga je prikazal kot vzornega duhovnika, h kateremu se je tudi mladi rod rad zatekal.

STOLETNICA ROJSTVA JOSIPA KOSTANJEVCA

Vipava se je 21. februarja oddolžila spomenu svojega rojaka pisatelja Josipa Kostanjevca. V osnovni šoli so priredili razstavo njegovih del. Ni bila docela popolna, vendar je bila bogata; posebno obširen je bil izbor periodik. Zanimiv del razstave je bilo tudi rokopisno gradivo, posebej še nekaj kosov korespondence, med njimi dopisi Ottona Zupančiča, Milana Puglja, Franceta Bevka, Ivana Laha, Engelberta Gangla in drugih. Na proslavi je pisatelj lik orisal prof. Stanko Janež, domačini pa so izvedli krajše dramske izseke iz pisateljeve dramatizacije povesti »Krivec«. Udeležba je bila lepa, nad 400 oseb, med njimi pisatelja France Bevk in dr. Danilo Lokar.

SLIKARSKA RAZSTAVA V NOVI GORICI

Dne 27. februarja so v prostorih upravne zgradbe v Novi Gorici odprli slikarsko razstavo primorskih likovnih umetnikov, ki je bila pred nedavnim v Kopru. V Novi Gorici razstavljajo le: Rafko Nemec (5 del), Silvester Komel (6), Komac-Sraj Stanka (6), Jože Pohlen (8), Zvest Apollonio (5), Ivo Lenščak (3), Mire Cetin (3), Ivan Varl (4) in Herman Pečarič (5). Kasneje bo razstava prenesena tudi v Cedad.

Kmetija umetnikov

Skandinavski »situacionisti« so ustanovili v bližini južnošvedskega mesta Cerehellunga Center za eksperimentalni film, umetnost in poezijo. Kupili so kmečko posestvo in tam uredili eksperimentalne oddelke za glasbo, grafične umetnosti, slikanje na steklo, keramiko in umetnostno zgodovino.

Kaj pa je pravzaprav situacionizem? O tem bi vedel največ povedati danski književnik in hkrati filmski režiser Jörgen Nash, ki je dal pobudo za to umetniško poljedelsko univerzo situacionistov. Jörgen Nash — tako se glasi njegovo privzeto ime iz časa vojne, ko je bil član podtalnega odporiškega gibanja med nemško zasedbo Danske — je bil prvotno po poklicu sam kmetovavec. O novi univerzi na posestvu, ki se je že prej imenovalo »Zmajev gnezdo«, pravi: »To je nekaka kombinacija vsestranskega umetniškega eksperimenta in kolhoza. Situacionizem je — pojasnjuje Nash — pogum in tveganje, da postane človek spet sam svoj in uresniči kot tak svoje cilje. Svoboda človeka in umetnosti je prvi pogoj situacionizma«.

Situacionistično gibanje je obstajalo že v letih po prvi svetovni vojni, pozneje na so ga zatrla razne diktature, zlasti nacizem. Šele več let po drugi svetovni vojni je gibanje ponovno oživel. Prvo povojno zborovanje Internacionalne situacionistov je bilo leta 1957 v Parizu. Situacionisti zahtevajo predvsem za uresničenje svobode človeka in umetnosti, da izgine tradicionalno spoštovanje oblasti, tega pa nočejo doseči morda z anarhističnimi bombami, ampak predvsem s humorjem. Značilna izjava situacionistov je: »Otroci in umetniki so edina resnično živa bitja«.

V novem centru tega gibanja na Švedskem pa umetniki ne bodo gojili le umetnosti, ampak bodo morali opravljati tudi poljska dela in se ukvarjati z živinorejo. Trenutno prebiva med drugimi tam tudi ameriški pesnik Monty Joynes, in skandinavski situacionisti nameravajo na obisk te svoje »univerze« povabiti avtorje in umetnike vsega sveta.

Gostje plačujejo svoje prenočišče in hrano s tem, da morajo dnevno po nekaj ur delati na polju. Omenjeni Monty Joynes piše tam sedaj zbirko pesmi z naslovom »The Literary is very hard to do« (Književnost je težko ustvarjati). Ni znano, če je naslov v zvezi s težkim kmečkim delom...

—0—

Srečanja

Dunaj. Madžarski dramatik Gyula Hay je na povabilo »Gesellschaft für Literatur« obiskal Dunaj, kjer je predaval o problemih današnje dramatike. Razčlenil je svoje stališče do sodobne drame, pri čemer je označil razmerje in tesno vezo sodobne družbene kritike s preteklostjo in bistvu za »aktualnost v globini«. Rekel je, da nima smisla sprševati dramatiko, katero sodobno osebo ponazarja kak zgodovinski junak. Zgodovina se ne ponavlja. Dramatika pa obdeluje večno aktualne probleme npr. tiranijo. Napetost in zanimivost tičita ravno v teh vedno znova obdelanih konfliktih, ki zanimajo človeštvo že tisočletja, in v upanju, da se bo človeštvo enkrat posrečilo prerasti negativne pojave. Junak pade, zlo pa ga preživi. Toda v junakovem nesrečnem boju se odkriva Ahilova peta zla.

Svoje zadnje delo je 61-letni Gyula Hay spisal v zaporu. Kot duhovni vodja revolucije v jeseni leta 1956 je predsedel nekaj let v ječi, nato pa je moral več let molčati. Dramatik, ki je na Dunaju znan že iz predvojnih časov, je zadnja leta spisal tri dela. Satiro o Kaliguli »Konj« mu bo letos poleti v Salzburgu uprizoril »Europa-Studio«. »Atilove noči« je vključil v svoj bodoči spored dunajski Burgtheater. Osebnost je pa Hayu tretje delo »Mohács« bolj pri srcu, ker obravnava usodne boje za domovino. Vseh treh del mu do sedaj na Madžarskem niso niti objavili niti ne uprizorili.

Vladimir Vremec

GOSPODARSTVO

Kmetijske razmere v Španiji

Španija je znatno večja kot Italija, prebivalstva pa ima precej manj, saj znaša komaj nekaj nad 30 milijonov ali okoli 60 ljudi na kv. km. So pa velike razlike med posameznimi predeli države: tako šteje pokrajina Barcelona nad 365 ljudi na kv. km, medtem ko prebiva v Soria, Huesca, Teruel in Guadalajari komaj 16 ljudi na kv. km ali še manj. Gostota prebivalstva je na splošno nad povprečjem skoraj v vseh območjih, pod povprečjem pa v notranjosti, a pri tem moramo izvesti me-
 sti Madrid in Sivilio. Kar se izobrazbe tiče, je število nepismenih nad 35%, torej še višje kot v Italiji, kjer jih je 22%. V obeh državah vlada nepismenost predvsem na jugu.

Od celotnega prebivalstva je bilo l. 1900 malo nad šest in pol milijona delovnih in od tega štiri in en četrt milijona ali 65% zaposlenih v kmetijstvu. Do l. 1960 je število delovnih ljudi naraslo nad enajst milijonov, v kmetijstvu zaposlenih pa komaj na štiri in pol milijona, tako da je odstotek v kmetijstvu zaposlenih padel na 40,2%. Ta slika je podobna tisti v Italiji, kjer je bilo l. 1901 v kmetijstvu zaposlenih 60% vseh delovnih ljudi in se je ta odstotek znižal do danes na polovico, ali na nekaj nad 30%. Toda medtem ko je število v kmetijstvu zaposlenih v Španiji v 60 letih nekaj naraslo — za 1/4 milijona —, je število v Italiji znatno padlo, in sicer kar za več kot 3 milijone ljudi.

Dotok ameriških kapitalov

Industrija se v Španiji v zadnjih letih zelo močno razvija, to pa manj iz lastne sile in pobude, mnogo več pa na ameriško pobudo in zaradi dotoka ameriških kapitalov. Ima pa Španija precej pogojev za razvoj industrije, in sicer: v Leonu in Aragoni so znatna ležišča premoga, a pridobivanje ne temelji na moderni tehniki, zaradi česar so proizvodni stroški previsoki. Računajo, da je v Španiji 60% vseh piritov na svetu. Te pirit bi morala Španija doma predelati in ne izvažati v surovem stanju. Ravno tako so na vsem svetu najvažnejša najdišča živega srebra v Španiji (Almaden). V Andaluziji in v Pireneji so zelo važne rezerve uranove rude. Glede kalija zavzema Španija eno prvih mest v svetovni proizvodnji. — Lahko bi nadaljevali z naštevanjem rud, a nas zanima predvsem špansko kmetijstvo. Naslednje številke so večinoma povzete po »Anuario estadístico de la producción agrícola« za leto 1961-62, ki ga je izdalo Kmetijsko ministrstvo.

Od celotne površine Španije, ki znaša 50.474.100 ha je 4.087.500 ha neuporabnih — nedonosnih, 46.386.600 ha pa donosnih. Od teh je nad 1/4 pašnikov, nadaljnjo 1/4 gozdov, nekaj nad 10 milij. ha njiv, skoraj 8 milij. ha je praha, to je zemlje v počivanju, 2,3 milij. ha oljčnih nasadov, poldrug milijon ha vinogradov, 675.000 ha sadovnjakov, ostalo so senožeti. — Mehanizacija je še zelo malo izvedena, saj pride en traktor komaj na 416 ha orne zemlje, medtem

ko pride v Nemčiji en traktor na 17 ha, v Franciji na 55 in v Italiji na 84. Značilnost španskega kmetijstva je, da prevladuje veleposestvo, saj je 0,86% vseh posestnikov lastnik 53,51% celotne zemljiške posesti, tako da ima 51.283 posestnikov povprečno po 466 ha zemljišča. Na drugi strani je 3.128.953 lastnikov, ki imajo vsi skupaj komaj 1.808.747 ha ali vsak po 0,57 ha. Najbolj združena je zemljiška posest v Asturiah in v pokrajini Galizia. Med veleposestvi in navedenimi posestvi v velikosti po 0,57 ha je še nad 45% posestev vmesnih velikosti: 1.805.012 posestev v velikosti od 1 do 5 ha, 552.655 posestev od 5 do 10 ha, 401.922 posestev s površino od 10 do 50 ha in 49.812 posestev od 50 do 100 ha. Podobno sliko španskega kmetijstva bi dobili, če bi proučili dohodke posameznih stanov. Zgoraj navedenih 40% španskega prebivalstva, ki se peča s kmetijstvom, ni merno sorazmernega dela narodnih dohodkov, marveč le 29% narodnega dohodka. Seveda tudi teh 29% narodnega dohodka ni enakomerno razdeljenih, ker ima 11,6% davčnih obveznikov 73% vsega španskega narodnega dohodka.

Slika nerazvite dežele

Splošna slika, ki jo nudi špansko kmetijstvo in s tem vsa Španija, je slika ne-

razvitih dežel: mnogo zemlje, preobilica zamenarjenega kmečkega življa, obdelovanje zemlje večinoma ročno, saj pride en traktor šele na 416 ha površine —, zemljišča slabo gnojena, umetna gnojila skoraj nepoznana in enako tudi selekcionirana semena itd. Z lahkoto bi to kmetijstvo oddalo vsaj milijon enot delovne sile, ki je premalo zaposlena.

Pred približno 10 leti se je začela ta slika spreminjati. Zaradi vpliva mlajše duhovščine in katoliške inteligence so začeli izvajati agrarno reformo, ki je preobrazila že marsikateri predel dežele. Nastala so krasna naselja z zaokroženimi posestvi in z upeljano moderno kmetijsko tehniko. Zato pa se je zelo dvignila kmetijska proizvodnja in s tem tudi celokupni narodni dohodek in s tem dohodek posameznika. Kmetijska proizvodnja oziroma kmetijski dohodek se je dvignil v desetletju 1953-63 za nad 46%. — Seveda so bili v industriji napravljeni še večji koraki, kar je bilo mogoče s prilivom predvsem ameriškega kapitala, ki je zbudil in pritegnil tudi domačega, tako da je v investicijah zadnjega desetletja bilo uporabljenega več domačega kot tujega kapitala.

Za ugoden razvoj španskega gospodarstva ni slabih perspektiv: Predvsem so v zemlji skriti še mnogi nedvignjeni zakladi, zboljševalnimi deli bodo v kratkem dosegli 2 milijona ha namakalnih površin in Španija ima od vseh zapadnoevropskih držav še edina mnogo rezervne delovne sile, katero lahko računamo na 2 milijona enot.

O vzrokih krompirjeve krize

Italija pridelava letno vsaj 25 milijonov stotov krompirja, kakšno leto — kot l. 1963 — tudi mnogo več. Vsako leto ga tudi precej izvozi, posebno zgodnjega od marca meseca do junija, na drugi strani pa tudi uvozi, predvsem za seme — največ iz Holandskega, pa tudi od drugo. O kakšni krompirjevi krizi navadno ni bilo slišati do letošnjega oziroma lanskega leta. Kaj je povzročilo krizo?

Niti najstarejši pridelovalci krompirja se ne spominjajo, da bi kdaj krompir tako bogato obrodil, kot je lansko leto. Kar valil se je iz zemlje tudi tu pri nas, pa tudi po vsej državi. Uradni statistični urad ceni lansko italijansko letino krompirja na 48,8 milijona stotov. Uvoženih je bilo skozi vse leto nekako 100.000 stotov več kot l. 1962, izvoženega pa je bilo skoraj 400.000 stotov manj kot l. 1962. Tako je zunanja trgovina povečala razpoložljivost krompirja za notranjo potrošnjo za skoraj 1/2 milijona stotov. V državi sami pa se opaža, da v javnih lokalih in tudi v zasebnih gospodinjstvih, pada potrošnja krompirja, dviga pa se potrošnja testenin. Vse to vpliva na razvoj trgovine s krompirjem in za-

to pridelovalec dobi premalo plačan lastni pridelek. Očitno pa je vmes tudi špekulacija, saj stane v mnogih trgovinah jedilni krompir tudi 80 lir za kg.

Rešitev krompirjeve krize ni lahka zadeva. Država pa ga tudi ne more vsega kupiti. Ali naj ga razdeli kot plačo preobilnim državnim nastavljenjem?

Še hujša krompirjeva kriza je na Holandskem, kjer je srednja cena za sorto bintje okoli 14 lir za kg.

—0—

IZ SINDIKALNEGA ŽIVLJENJA

V Rimu so sklenili sindikalni sporazum za mestno prevozna podjetja, ki bo veljal od 1. novembra 1963 do 31. marca 1966 ter se v Trstu tiče uslužbencev openskega tramvaja. Uslužbencem bodo julija dali 14. plačo enako polovici celotnih dejanskih prejemkov, zvišali jim bodo vrednost točk draginjske doklade in konglobirane prejemke za 8,50%, izenačili bodo draginjske doklade za moške in ženske, preuredili bodo plačna razmerja med različnimi kategorijami, uvedli bodo sedmi 5% periodični povišek in končno bodo uslužbencem dali dodatno odpravnino ob upokojitvi.

PRVA TOVARNA S TUJIM KAPITALOM V ZAVLJAH

V Zavljah gradijo tovarno Interplastic, ki bo izdelovala cevi iz plastike za gradbeništvo in kmetijstvo. To bo prvo veliko podjetje v tržaškem industrijskem pristanišču, ki bo imelo v celoti tuji kapital, namreč nemški.

Tovarna bo izdelovala okrog 1.500 ton materiala na leto ter bo v njej zaposlenih okrog 100 delavcev. Ima že večletno pogodbo za pošiljanje izdelkov v Nemčijo ter misli prodreti tudi na severno-afriško tržišče.

Naročnike, ki še niso poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobijo na vsakem poštnem uradu.

Uprava

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Poslanec Šček je vložil na ministrskega predsednika interpelacijo zaradi požiga Narodnega doma pri Sv. Ivanu, pustošenja hotela Evrope v Trstu in požiga dvorane Konsumnega društva v Rojani. Bonomi mu je odgovoril, da je proučil vse tri slučaje, ki imajo značaj »fašistovskih represalij zaradi

101. Dr. E. BESEDNJAK

nasilij, ki so se izvršila prej proti italijanskim državljanom v nekaterih krajih Dalmacije, in zaradi profanacije stotine italijanskih vojakov po nekem Slovanu, kakor je časopisje soglasno trdilo.

Gospodu Bonomiju se zato zdi, da Ščekova slika razmer, v katerih živijo Jugoslovani Italije, »ni v polnem skladu z dejstvi.« Gospod Bonomi izjavlja končno, da »je upati, da če bi ukrepom krajevnih oblastev odgovarjalo iskreno delo s strani slovenskih razumnikov in njih tiska za pomirjenje, bi bilo mogoče izboljšanje položaja.«

S strani predsednika vlade smo čakali zaman kakšen zadovoljiv odgovor, Bonomi je — fašist.

NOV POŽIG

V kakšnih razmerah smo živeli tržaški Slovenci, nam dovolj jasno priča sledeči dogodek. V ponedeljek, 12. decembra, ob 9. uri zvečer je pridrvel iz mesta v Barkovlje tovorni avtomobil, natlačen z dvajsetorico fašistov. Poskakali so na tla pred »Obrtniškimi društvom« ter planili v gostilniške prostore. V stranski sobi so sedeli nekateri gostje, po večini starejši možje.

Oddelek vdiralcev je zastavil oba vhoda sobe da ni mogel nihče zapustiti svojega

Sandro: Čakajte malo, poznala sva se kot midva z oskrbnikom Johanom pri nadškofu Sedeju. Johan me je večkrat povabil ne samo v vinograd, pač pa v tretjo spodnjo klet, deset metrov pod zemljo. Tam je bilo starih butelj! Pa še mi smo se med bombardiranjem v prvi svetovni vojni skrivali v njej pred granatami.

Marjuta: Moj vi, samo po kletah vas vleče. Tu profesor Goričar vas pa menda ne plača za to. Če greste še naprej proti Kornu, gremo skupaj. Na, saj že zvonijo poldne, jaz se pa obiram.

Sandro: Saj ste kupčije opravila. Raje še kaj povejte spotoma, šjota Marjuta.

Marjuta: Kupčije ja, vsi zlodji! Po starem so res bile in še prav tu pred škofijo. Na ponedeljek v velikem tednu so na trgu pred to palačo prodajali velikonočne pršute, zdaj jim pravite gnjat. Bogato in revno, vse jih je kupovalo za praznike. Danes pa lahko vohaš po vsej »kontradi nobili« za njimi, pa zavohaš...

Profesor: No, no, tudi danes ni več tako hudo. Res je, da je bila nekoč Gosposka ulica res gosposka, ker so se vrstile ob njej gosposke hiše Torrejev, kjer je današnji Mont, Radijevičev, Marinellijev, Coronijev in drugih. Hotel »Tri kron« je pa stal že za časa ljubljanskega kongresa. Sami imenitniki so se zbirali v njem. Stano-

mesta. Fašisti so vsi imeli v rokah samokrese in ročne granate. Iz njihove srede je zadonel ukaz: »Pazite! Kakor hitro se kdo gane, vrzite mu granato pod nogo!«

Da bi podkrepili svoj opomin, je eden izmed fašistov treščil enega gosta s palico po glavi. Udarec je mahnil tudi proti gostilničarju in mu zbil kročnike iz rok. Medtem ko je ta oddelek fašistov vršil v gostilniški sobi svoj »posel«, so ostali vdrli v veliko dvorano, ki stoji v ozadju. Zavlekli so na sredo vse pohištvo, ga polili s petrolejem in bencinom ter zažgali. Kmalu so se dvignili plameni proti stropu.

Ko so videli, da je opravljeno, so se mirno odpeljali s tramvajem v mesto. Kmalu za tem je dospela četa orožnikov. Izpraševali so po krivcih in se grozno čudili, da so zažig zakrivali fašisti. Zdelo se jim je naravnost nemogoče.

V tem so že bruhali plameni in ogenj je divjal vedno huje. Ko so prišli ognjegasci, je že gorelo sprednje poslopje. Posrečilo se jim je omejiti požar in rešiti bližnje hiše. Gostilničar je iz bojazni, da se plameni polaste sprednjega dela poslopja, pometal svoje pohištvo na cesto. Izpraznila se je tudi bližnja tobakarna in trgovina s papirjem.

Škoda je znašala 120 do 150 tisoč lir. Barkovljanski Slovenci so se tresli od ogorčenja.

DOGODKI V SPLITU

Kmalu je postalo jasno, da je požig v Barkovljah posledica dogodkov v Splitu. Med razvnetimi domačini in italijanskimi mornarji, ki so prišli v Split na vojnem brodu, je prišlo do prerekanja in spopada. Italijanski generalni konzul v Splitu je zahteval od jugoslovanskih oblastev pojasnil in

dobil od njih polno zadoščenje. Tako je bila zadeva rešena.

Vendar za fašiste to ni bilo zadovoljivo. Napovedali so politični shod proti splitskim dogodkom, ki ga je vlada prepovedala. Fašisti so tedaj obrnili svoje sile proti tiskarni Edinost, a našli ulico Sv. Frančiška od vojakov zastraženo. Videlo se je, da je vlada odločena tiskarno braniti, ker bi njen požig utegnil imeti neprijetne posledice. Ni pa prečila zažiga Narodnega doma v Barkovljah, čeprav je veliki policijski in vojaški aparat, ki ga je poslala na ulico, dal dobro slutiti, da bi se moglo zgoditi kaj hudega.

Dom je zgorel zaradi dogodkov, o katerih Slovenci ne vedo, v čem obstajajo in kaj imajo Slovenci z njimi posla. Kaj naj storimo, komu naj se potožimo? Naše pritožbe ne pomagajo nič, kelih trpljenja moramo izprazniti do dna.

O tem se je prepričal sam poslanec dr. Wilfan, ko se je zaradi požiga v Barkovljah pritožil pri generalnem civilnem komisariju Mosconiju v Trstu. Ta je rekel, da obžaluje dogodek, in iskal krivdo v splošnem položaju države, ki se ne da spremeniti, dokler ne pride do splošnega pomirjenja duhov. V ostalem je Mosconi že pred obiskom dr. Wilfana naročil, naj se preišče, ali se je glede potrebnega varstva kaj zanemarilo.

Dr. Wilfan je vprašal generalnega civilnega komisarja, kaj bi se zgodilo, ko bi Slovenci imeli sredi mesta glavni kvartir »v Sala Dante in iz njega izvrševali oborožene pohode, napadajoč ljudi in zažigajoč hiše?« V enakem položaju so se nahajali fašisti, ki jim je po višjem posredovanju bila prepuščena Sala Dante kot sedež njihove stranke. Generalni civilni komisar je odvrnil dr. Wilfanu, da je dal Sala Dante ponovno preiskati, a da »niso našli tam nikdar niti kosa orožja.«

(Dalje)

R. B. 5. Sprehodi po Gorici - za pust, malo za res

val je tam tudi eden izmed prvih goriških buditeljev dr. Karol Lavrič.

Sandro: Čakajte, če se ne motim je bil tudi ustanovitelj »Slavjanskega bralnega društva« v Gorici. Svoje prostore pa ni imelo tu, marveč v Marzinjevi hiši na vogalu, nasproti semenišča, kjer je danes prosvetna dvorana. Tam je bila tudi čitalnica, kjer so govorili naši veliki možje Rutar, Gregorčič, Erjavac, Tonkli in drugi. No, zdaj smo pa že na Kornu. Ste kaj trudna, Marjuta?

Marjuta: Eh, kaj bi tisto, saj rada poslušam, kako je bilo nekoč. Noge že malo klecajo, ker so stare. Ko smo bili mladi, smo se vozili s Kornu po Gosposki ulici na Travniki s tramvajem. Stari Zonger ga je vozil še s parom kljuset, potlej pa je prišel na elektriko. To je zvonilo in škripalo; danes pa še tega veselja ni več, ko so sami busi in vespe. Taki smo postali kot tistih sedem kipov, ki stoje tam na strehi Attemsove palače.

Sandro: Čakajte malo, tisti kipi na strehi palače so po mnenju ljudi z »borgo fažuli«, to je korenski okraj, podobe tolminskih puntarjev. Bo pa profesor več povedal.

Profesor: Menda ne bo prav tako. Tisti kipi v človeški velikosti so bržkone postavili predniki iz rodbine grofov Attemsov. Ti so ukazali leta 1745 stavbeniku Pacassiju postaviti to veličastno palačo, kjer je danes pokrajinski muzej. Deset let pozneje so podrli mestna vrata na koncu Gosposke ali zdaj Carduccijske ulice in priključili mestu še trg Koren. Vrata so pa predstavili k mostu čez potok Koren zadaj za muzejem. Šele pred dobrimi sto leti so padli mestni zidovi in vrata ter je Gorica prosto zadihala. Na sredi Kornu je Pacassi postavil tudi krasno Herkulovo fontano, ki je danes skrita na muzejskem vrtu.

Sandro: Čakajte, da še jaz povem svojo. Koren se je v zadnjih sto letih le malo spremenil. Hiše so ostale iste. Samo slikovite fontane ni več. Nova je tudi ulica na Gorišček. V začetku ulice so se vozovi ustavljali pri Rajhu, pozneje pri Droču. Še prej se je vse drenjalo pri Fajfarju, ki je v vsej Gorici znal pripraviti najboljše vampe z ovčjim sirom po vrhu. V Riva Kornu je pa pekel najboljša maslene kornete pek Berginc.

Marjuta: Moj vi, še meni pustite, da zinem to zadnjo. Za veliki teden je bil na

(Konec na 9. strani)

ŠPORTNI PREGLED

VSEPOVSOD VELIKO ZANIMANJE ZA ŠESTDNEVNO KOLESARSKO DIRKO

Najboljša sta Nemca Bugdahl - Renz

Zimska kolesarska sezona sloni v glavnem na dirkališčnih tekmah, katerih se udeležujejo najboljši tekmovalci vsega sveta. Poleg dirk v hitrosti in v zasledovanju, običajno z velikim zanimanjem sledi šestdnevni dirkam.

Kolesarji ne dirkajo neprestano šest dni, kar bi bilo nemogoče, toda le nekaj ur popoldne in zvečer; ne smejo pa zapustiti dirkališča ves čas tekovanja. Zjutraj tekmovalci krožijo okoli dirkališča brez vsake vneme in se tako vadijo za popoldanske in posebno večerne spopade. Na sporedni je več tekmovalcev; v zasledovanju, hitrosti, za motornimi vozili, v izločevanju, v tekmah za točke in v ostalih disciplinah, ki jih je mogoče izvesti s kolesom. Kolesarji tekmujejo v parih in medtem ko prvi dirka, drugi počiva. Vsako disciplino nagradijo in zmaga seveda tisti par, ki je nabral največ točk, seveda če ima isto število krogov. Zelo vnete so borbe za kroge in dvojice dajo vse iz sebe, samo da si pridobijo krog prednosti, ki jim da možnost na zmago, četudi ima manjše število točk.

Šestdnevne kolesarske tekme so zelo obiskane, saj gledavcev ne razveseljujejo samo kolesarji, temveč tudi pevci, plesavci in drugi umetniki. Na razpolago so bogate nagrade in celo avtomobili. Ugotovili so, da zmagovalca premeta več milijonov lir tako v gotovini kot v obliki daril.

V letošnji sezoni so doslej priredili kar trinajst šestdnevni dirk. Prva dirka je bila na sporedu v Buenos Airesu in zmagal je par Batiz-Senn. Tekmovalci so nato nastopili v Montrealu, kjer sta bila prva Italijana Terruzzi-De Rossi. Zelo znana je šestdnevna kolesarska dirka mesta Berlina v dveh izdajah. Tako v prvi kot v drugi dirki je zmagal nemški par Bugdahl-Renz, pred Van Looyom-Van Stenbergom, oziroma Lykkejem-Eugenom.

Najboljši je letos nemški par Bugdahl-Renz. Ta kolesarja vedno tekmujejo skupaj (znano je, da se kolesarji čestokrat menjavajo med seboj in tako poskušajo doseči boljše izide). Omenjena Nemca sta bila trikrat prva (dvakrat v Berlinu in enkrat v Dortmundu), trikrat druga (Frankfurt, Bruselj in Zürich) in dvakrat tretja (Köln in Antwerpen). Nemca sta dovolj hitra in vztrajna ter spadata med najboljše pare vseh časov.

Poleg omenjenih štirih dirk, so kolesarji še nastopili v Madridu (zmagal je belgijski par Van Stenberg-De Bakker), v Zürichu (prvo mesto je osvojila dvojica Post-Pfenninger), dvakrat v Belgiji (obakrat tako v Bruslju kot v Antverpnu sta častno zmago dosegla Post in Pfenninger) in štirikrat še v Nemčiji (Dortmund, Frankfurt, Münster in Köln), kjer je vedno zmagala druga dvojica, in sicer: Bugdahl-Renz, Van Stenberg-Lykke, Lykke-Eugen ter Post-Junkerman.

Zadnja šestdnevna kolesarska dirka je bila pred dnevi v Milanu. Sodelovalo je šestnajst dvojic in po ostri borbi je zmagal par Van Stenberg (Belgija) in Faggin (Italija) 481 točk, pred pari: Terruzzi-Post (429), Pfenninger-Lykke (349) in Bugdahl-Renz (195). Z zaostankom treh krogov sledijo še: Rudolph-Roggendorf, Kemper-Oldenburg, Defilippis-Eugen in De Rossi-Gillen.

Ce si ogledamo splošno neuradno lestvico vseh šestdnevni dirk, bomo ugotovili, da sta se vneto borila nemški par Bugdahl-Renz ter par Post (Nizozemska) in Pfenninger (Svica). Prva dvojica, kot smo že rekli, je trikrat zmagala in prav tako tudi druga. Toda Bugdahl in Renz sta bila trikrat druga in dvakrat tretja, medtem ko je nizozemsko-švicarski par bil samo dvakrat drugi in enkrat tretji. Na tretjem mestu najdemo par Van Stenberg (Belgija) in Lykke (Nemčija), ki je dosegel eno zmago, dve drugi mesti in eno tretje. Tako Van Stenberg kot Lykke sta večkrat menjala tovariše. Tako najdemo na ostalih mestih tudi naslednje pare: Lykke-Eugen (1 zmaga, enkrat drugi in enkrat tretji), Van Stenberg-Van Looy, Van Stenberg-Faggin, Van Stenberg-De Bakker, Post-Junkerman, Terruzzi-De Rossi in Batiz-Senn.

Lestvica po dvojicah je zato naslednja: 1. Bugdahl-Renz (17), 2. Post-Pfenninger (14), 3. Van Stenberg-Lykke (8), 4. Lykke-Eugen (6), 5. Van Stenberg-Van Looy (4), 6. Van Stenberg-Faggin, Post-Junkerman, Van Stenberg-De

Bakker, Terruzzi-De Rossi in Batiz-Senn (3), 10. Timoner-Tortella, Severyns-Lelange, Batiz-Timoner in Terruzzi-Post (2), 14. Pfenninger-Lykke, Pfenninger-Schultze, Kemper-Oldenburg, Tortella-Sanemeterio, Darrigade-Altig in Stercks-Altig.

Nastane zdaj vprašanje, kdo je najboljši tekmovalcev v težki disciplini?

Ugotovili bomo takoj, da je to Nizozemec Post (4 zmage, trikrat s Pfenningerjem in enkrat z Junkermanom, trikrat je bil drugi, dvakrat s Pfenningerjem in enkrat s Terruzzijem, in enkrat tretji), ki je nabral 18 točk.

Na drugem mestu najdemo starega Belgijca Rika Van Stenbergena, ki je bil trikrat prvi (enkrat s Fagginom, enkrat z De Bakkerjem in enkrat z Lykkejem), trikrat drugi (dvakrat z Lykkejem in enkrat z Van Looyjem) in trikrat tretji (dvakrat Van Looy in enkrat Lykke).

Tretje in četrto mesto si delita Bugdahl in Renz, ki sta tekmovala vedno skupaj in imata tako 17 točk, torej točko manj od Van Stenbergena. Peto mesto pripada Švicarju Pfenningerju, ki je nabral 16 točk s tremi zmagami (2 drugi mesti in 3 tretja). Pfenninger je skoraj vedno tekmoval s Postom ter samo enkrat nastopil z Lykkejem in enkrat s Schultzom, ter bil tako dvakrat tretji. Odlični tekmovalci je tudi Nemec Lykke, ki je s 16 točkami osvojil čisto mesto (dvakrat prvi, enkrat z Van Stenbergom in enkrat z Eugenom, trikrat drugi in trikrat tretji).

S precejšnjo razliko sledijo ostali: Eugen (6), Batiz in Terruzzi (oba 5 točk), Timoner in Van Looy (4), Senn, Tortella, De Rossi, De Bakker, Junkerman, Fore in Faggin (3), itd.

d. t.

Sprehodi po Gorici - za, pust malo za res

(Nadaljevanje z 8. strani)

Kornu tudi velik semenj z belimi jagneti. Po en goldinar in dvajset par. Odrli so jih kar pri mostu. Kože pa so brž prodali v sosednji hiši pri Perinsicu, ki je obogatel s krznom. Mu ni bilo treba gledati na liro kot nam! Zdaj pa bom kar šla na Gorišček, da oddam pošto in mojo kurico. Jutri bom pa sosedam na trgu pravila, da sta me vidva zamudila. Vsi zlodji, a bodo babnice strigle z ušesi in poslušale, če jim bom kaj povedala. Pa brez zamere, gospod doktor, na svidenje boter Sandro!

Sandro: Na svidenje, botra Marjuta! Se nekaj sem hotel povedati! A, ja, Koren je bil do prve svetovne vojne pravo središče za živinsko kupčijo in les. Kako je vse mukalo, blejalo in vpilo po trgu! Vse gore in del Vipavcev se je ustavljal prav tukaj. Stari trgovec Čermelj, ki ima še sedaj svojo trgovino - jestvin zadaj za rekdanjo fontano, je bil živa priča tistih romantičnih časov.

Profesor: Bil je pa tudi priča enega najbolj žalostnih dni za goriške Slovence, ko so se prav na tem trgu poslovili od svoje- ga slavčka Simona Gregorčiča. Zbrani pevski zbori so ob njegovi krsti pred muzejem zapeli mrtvemu v slovo njegovo »Nazaj v planinski raj...!« In tisočera množica je planila v jok. Veliko lepega in žalostnega so doživeli goriški trgi; — tiha in zvesta je njih pripoved...

KONEC

ŽENA IN DOM

O LAKIH ZA NOHTE

Verjetno bo ta članek zanimal večino žensk in deklet. Ženska namreč, ki želi biti vedno v redu, ne bo zanemarjala svojih rok, ker je njena roka prikupna samo, če je gladka in lepo negovana. Da to dosežemo, imamo na razpolago različne kreme in lake za nohte.

Nešteto je znamk lakov in vsaka ima barve najrazličnejših odtenkov, tako da lahko zadovoljimo najrazličnejše okuse. Vprašanje je samo, kateri lak je boljši, kateri dalj časa ostane na nohtu. Neka znana italijanska revija je napravila poizkus z naslednjimi znamkami lakov, ki so: Dior in Revlon (cena okrog 1.000 lir), Peggy Sage in Topaze (od 500 do 600 lir), Butterfly, Layla in Misslyn (od 300 do 350 lir). Na zastavljena vprašanja je dobila sledeče odgovore:

1. Kateri izmed omenjenih lakov se da najlepše raztegniti po nohtu?

V tem pogledu je najboljši izpadel Misslyn, nato sledijo Butterfly, Layla in Dior. Slabše so se izkazale Revlon, Topaze, najslabše pa Peggy Sage.

2. Kateri lak se najhitreje posuši?

Zdi se, da se najprej posuši na nohtu lak Revlon, najkasneje pa Peggy Sage. Drugih pet lakov se je posušilo v vmesnem času. Vidimo pa, da hitro sušenje ni nobena prednost za kvaliteto laka, čeprav je za žensko, ki dela, zelo važno, da se kmalu posuši. Ako se lak hitro posuši, pomeni, da vsebuje mnogo acetona.

3. Kateri lak se prej odlušči?

Najbolj sta se izkazala Dior in Butterfly, sledijo Peggy Sage in Revlon, Misslyn in Layla in končno Topaze. Odpornost proti luščenju je velike važnosti. Ko postanejo nohti na robovih vsi odjedeni, kažejo ne samo na lastno nemarnost, ampak tudi na nemarnost vse osebe.

4. Kateri lak je bolj odporen proti kuhinjskim delom?

Na prvem mestu je Dior, nato Butterfly, Peggy Sage, sledijo Misslyn in Revlon, nato Layla in končno Topaze.

5. Pri katerem laku so se morda pojavile pordečitve na koži?

Nekaj takega se je pojavilo pri znamki Dior, manj pri Peggy Sage in še manj pri Revlon. Nobenega primera pa ni bilo pri znamkah Butterfly, Layla in Topaze.

6. Pri katerem laku se je pojavilo največ mehurčkov?

Največ mehurčkov se je pojavilo pri znamki Peggy Sage, nekaj manj pri Dior in Butterfly, nato pri Revlon in Layla, končno pri Misslyn in Topaze.

7. Pri katerem laku so se največkrat pojavile črte na nohtu?

Največkrat so se črte pokazale pri Peggy Sage, najmanj pri Butterfly in Topaze. V sredini so Dior in Layla, sledijo Revlon in Misslyn. Najboljše znamke so torej v tem pogledu: Butterfly in Topaze, sledijo Dior in Layla, nato Revlon in Misslyn, končno Peggy Sage.

8. Potem ko ste si nohte lakirali, se je pri piljenju lak okrušil?

Temu preizkusu je samo lak Dior vzdržal, najmanj pa Misslyn; za Diorom je Butterfly, sledijo Layla in Peggy Sage, končno še Revlon in Topaze.

9. Koliko dni je trajal lak na nohtih, kateri je dalj časa ostal?

Na prvem mestu sta Dior in Layla, ki sta ostala nekaj več kot tri dni, sledijo Butterfly, Revlon in Misslyn (nekaj več ali manj kot dva dni), na zadnjem mestu sta Topaze in Peggy Sage, z enim dnem in pol. Po trajanju imamo torej naslednji vrstni red: Dior, Layla, Butterfly, Revlon, Misslyn, Topaze in Peggy Sage.

Ako primerjamo torej vse te lake med seboj, pridemo do sledečega zaključka: Najboljši so: 1. Dior, 2. Butterfly, 3. Layla, sledijo 4. Misslyn, 5. Revlon, slabša sta 6. Topaze in 7. Peggy Sage. Po vsem tem bo verjetno vaska nadaljevala z nakupovanjem tiste vrste laka, ki ji najbolj ugaja in plačala seveda ceno, ki jo bo zahteval trgovec. Toda dobro je vedeti, koliko je v resnici vredna kaka znamka laka.

Ordina

MC TAGGART

S prihodnjo
številko nova
slikanica za naše
najmlajše:

„BAREE“

Po povesti O. Curwooda riše Miki Muster

Mnogi naši najmlajši bravci se prav gotovo še spominjajo slikanice o »Kazanu«, ki smo jo svojčas objavljali v našem listu. Slikanica, ki jo bomo pričeli objavljati s prihodnjo številko, pa je s Kazanom tesno povezala, saj popisuje, kako se je njegov naslednik »Baree« iz divjega, živahnega mladiča pol volčje, pol pasje krvi razvil v pogumnega in zvestega psa.

Poleg glavnega junaka Bareeja vam danes predstavimo še njegovega najboljšega prijatelja — Umiško, prikupnega bobra — mladiča, ki skupno z Bareejem deli dobro in zlo usodo. Njun neprijatelj pa je Mc Taggart, ki je junakom naše slikanice povzročil mnogo gorja. Sicer boste Bareejevo zgodbo in Mc Taggartove hudobije ter ostale dogodivščine kmalu tudi sami spoznali. Prepričani smo, da boste povest zvesto spremljali in da ne boste hoteli zamuditi nobenega doživljaja.

Slikanico po povesti O. Curwooda riše naš stari znanec Miki Muster.

BAREE

UMISKO

Živila prihodnosti

Kakor sanjaška povest Jules Vernovega kova se vam bo zdelo, če slišite, da se bo moralo človeštvo v bodočnosti prehranjevati s kruhom iz morja in z zrezki, pridobljenimi iz travnih bilk. Marsikaj je Jules Verne napisal, kar so še naši očetje brali z zanimanjem, a niso verjeli, da bo iz sanj prav kmalu zrastle čista resnica. Na primer »v osemdesetih dnevih okrog sveta«, ko priletiš danes že v petih!

Še bolj kot želja po resnici, bo prignala bridka potreba vse naše potomce tako daleč, da si bodo iskali vsakdanji kruh drugje kot njihovi očetje.

V letu 2000 bo na svetu okrog 6 milijard ljudi. Statistiki so preračunali, da nas je vsak dan približno 90.000 več. Silno naraščanje zemeljskega prebivalstva skrbi že sedaj sociologe in državnike, odkod vzeti živeža za prehrano tolikih lačnih ust? Že danes, tako računajo pri Organizaciji združenih narodov, je vsak drugi človek premalo hranjen in trpi lakoto. Pri nas smo bolj vajeni slišati o shujševalnih zdravljenjih, ker hrane še ne primanjkuje, toda v obširnih pokrajinah Azije in Afrike ljudje umirajo za lakoto. Ko bo minilo pol stoletja in se bo število zemljanov podvojilo, bo lakota grozila še bolj kot v starih časih, ko so prosili »kuge, lakote in vojne, reši nas, o Gospod!«

Seveda, če si ne bodo ljudje znali pomagati.

Mleko iz trav

Znanstveniki, biologi in kemiki, so iznašli že na stotine načinov, kako bi se mogle

povečati količine živeža. Postopki za konzerviranje in ohlajevanje živil so pripravili že na milijone ton mesa, sadja, maščob za slabe čase. Vse to je pa le kaplja v morje. Treba je namreč misliti na daljno bodočnost.

Bolj dalekosežen načrt kot samo konzerviranje hrane za eno ali dve leti je umetno ogrevanje morske vode. Sovjetski in ameriški znanstveniki so že preračunali, da bodo morali zgraditi ob Beringovem prelivu velikanske atomske centrale, ki bi z ogrevanjem morja povzročili tople morske tokove, kateri bi oblivali sibirsko in alaskiško obalo. Spremenila bi se klima in obširne pokrajine v tundrah bi se spremenile v rodovitne poljane. Ta poskus pa bi zahteval neizmerne stroške, predvsem pa popolnoma odkrito prijateljstvo Amerike in Rusije.

Bolj pri rokah, a tem bolj čudovit je neki drugi postopek v tehniki za pridobivanje živil. Izumili so ga že pred nekaj časa angleški kemiki, gre za izdelavo umetnega mleka, ki v ničemer ne zaostaja za resničnim, živalskim. Umetno mleko je sestavljeno v prvi vrsti iz trave, zelišč in zelenjavnih odpadkov. Za boljši okus dodajo še kako dišavno zel. Rastlinsko mleko vsebuje vitamine, sladkor, maščobe, prav kakor kravje. Poglavitno je pa to, da se temeljna sestavina, to so trave in zelišča dobe povsod in poceni.

S samim mlekom, tudi če ga ne bo zlepa zmanjkalo, pa ne bo še rešeno pereče vpra-

šanje prehrane v bodočnosti. Treba je tudi kruha!

Kruh iz morja

Vsa površina plodne zemlje, na kateri si pridobiva sedanje človeštvo potrebni kruh, obsega komaj 100 milijonov kvadratnih kilometrov celotne zemeljske površine. Več kot 360 milijonov kvadratnih kilometrov pokriva pa morje. Doslej je človek le malo izrabljal morje kot »njivo« za svojo prehrano. Le ob obalah lovi ribe in uporablja njih meso. Več kot polovico ribe (kosti, drobovje, kožo, itd.) pa zavrže. O večini ribjih vrst pa sodi, da so neužitne. V resnici je pa obratno. Pri večini rib se more vse uporabiti. Iz kosti so že začeli izdelovati ribjo moko, ki vsebuje več kot 80 odstotkov beljakovin, poleg njih ima še polno vitaminov. Po hranilni vrednosti prekaša en kilogram ribje moke 10 kilogramov ribjega mesa. Ta moka iz morja bo že za prihodnji kruh.

V morju pa ne žive samo ribe, ki bodo nudile prihodnjim rodovom kruh in meso, tam se širijo tudi nepregledne planjave morskih trav ali alg, iz katerih je mogoče pripravljati moko. Francoski prehranjevalni znanstveniki so že začeli peči kruh iz alg. Predelovanje teh morskih »žitaric« v moko je sicer še precej zapleteno, toda poskusi so se že prav dobro obnesli. Kruh iz alg je zelo hranljiv in okusen. Za naša usta morda ne tako kot pšeničen, toda v dobi stoletij se bodo lačna usta tudi nanj privadila — saj pravi naš pregovor, da v sili zlodej celo muhe žre.

Izdaja Konzorcij Novega lista • Odgovorni urednik Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477